

DERİNLEŞEN İŞBİRLİĞİ: TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI

Gülperi GÜNGÖR

GÜLPERİ GÜNGÖR

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (diğer adıyla Türk Keneşi) 12 Kasım 2021'de İstanbul'da Dijital Çağda Yeşil Teknolojiler ve Akıllı Şehirler teması ile devlet başkanları seviyesinde toplandı. 1992den itibaren gerçekleştirilen Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları zirvelerine dayanan ve 2009 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye arasında imzalanan Nahçıvan Antlaşması ile bir uluslararası örgüt olarak kurumsallaşan Türk Keneşine 2019 yılında Özbekistan da üye olmuştur. Örgütün zirvelerine Macaristan ve Türkmenistan gözlemci üye olarak katılmaktadır. Kuruluşundan bu yana çok yönlü ilerleme kat eden örgütün bu yılki devlet başkanları zirvesi, ulaştırma, ekonomi, eğitim, bilim ve kültür konuları başta olmak üzere üye devletler arasındaki işbirliğinin pekiştirilmesi için önemli hedeflerin ortaya konulduğu bir zirve olmuştur. Örgütün adının "Türk Devletleri Teşkilatı" olarak değiştirilmesinin oybirliği ile kararlaştırılması üye devletler arasındaki işbirliğinin derinleşmesini ve uluslararası kurumsallaşmasını haber veren bir adım olmuştur.

Kazakistanın ilk Cumhurbaşkanı ve Türk Keneşinin onursal başkanı Nursultan Nazarbayev tarafından 2019da, örgütün Bakü Zirvesi'nde önerilen Türk Dünyası 2040 Vizyonunun geliştirilmesinin tamamlanması ve bu yıl zirvede yayınlanması önemli bir gelişmedir. 2040 Vizyon Belgesi uzun vadeli hedefleri ortaya koyan ve bunlara ulaşmanın yollarına rehberlik edecek bir belge olmaktadır. Üye devletlerin başkanları, zirvede, geleceğe dönük işbirliği doğrultusunda kabul ettikleri hedeflerin uygulanması için 2022-2026 Türk Devletleri Teşkilatı Stratejik Yol Haritası hazırlanması talimatını verdiklerini bildirmişlerdir.

Teşkilatın Devlet Başkanları Zirvesinin öncesinde, bu yıl, çeşitli konularda ve farklı sektörlerle yönelik bir dizi toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılar, vizyon belgesi ve stratejik yol haritasının şekillenmesine katkıda bulunmaktadır. Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkeleri arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi için en önemli faktör ulaştırma olmaktadır. Bu sebeple 2040 Vizyon Belgesinde Hazar Geçişli Uluslararası Doğu Batı Orta Ulaştırma Koridorunda taşımacılığın önündeki fiziksel olmayan engellerin ortadan kaldırılması, mevcut ve muhtemel bölgesel ulaşım koridorlarından yararlanılması ve bunların Hazar Geçişli Uluslararası Doğu Batı Orta Ulaştırma Koridoruna entegre edilmesi hedefi ortaya konulmuştur. Örgütün 14 Ekim 2021de gerçekleşen Ulaştırma Bakanları Zirvesinde de üye ülkeler arasında taşımacılığın serbestleştirilmesi gerektiği ifade edilmiş, kombine taşımacılık operasyonları ve Hazar geçişlerini teşvik etmeye ve Trans-Hazar

Doğu-Batı Orta Koridorunun Avrasya taşımacılığındaki payını önemli ölçüde artırmaya yönelik çalışmalar için talimat verildiği açıklanmıştır.

Ekonomik ve sektörel işbirliğinde üye devletler arasında emtia, sermaye, hizmet, teknoloji ve insanların serbest dolaşımının sağlanmasına yönelik hedef, 2040 Vizyon Belgesinde ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda, üye ülkeler arasındaki ticaretin artırılmasına ve başta KOBİ'ler olmak üzere girişimciliğin geliştirilmesine, öngörülebilir bir yatırım ortamı sağlamaya yönelik olarak Türk Yatırım Fonu'nun nihai hale getirilmesine karar verilmesi önemli bir gelişmedir. "Ticareti Kolaylaştırma Strateji Belgesi"nin sonuçlandırılması yönünde çalışmaların hızlandırılması, Türk Ticaret Evlerinin kurulması yönünde çalışmaların başlatılması, Türk devletleri arasındaki ekonomik işbirliğini ve bağlantısallığı güçlendirmek amacıyla Kazakistanda özel bir ekonomik bölge olan TURANSEZ'in kurulması diğer dikkat çeken adımlardır. Kazakistan Ekonomi Bakanı Aset Irgaliyev, Türkistan bölgesinde bulunan TURANSEZ'in ürün işleme, mühendislik, elektrikli ekipman, turizm ve eğitim için kurulan bir sanayi kümesi olmasının yanı sıra karşılıklı yarar sağlayan ticari ilişkileri teşvik etmeyi amaçladığını belirtmiştir.[1] 20-21 Eylül 2021 tarihlerinde düzenlenen Gençlik ve Spordan Sorumlu Bakanlar Beşinci Toplantısı ve Birinci Genç Girişimciler Forumu ise üye devletlerin genç iş insanları arasındaki bağları geliştirmek ve yeni iş fırsatlarını keşfetmelerini sağlamak yönünde, ayrıca Gençlik ve Gençlik Çalışanları Değişim Programlarına ilişkin İşbirliği Mutabakat Zaptının imzalanmasından dolayı önemlidir.

Bölgede Bakü-Tiflis-Ceyhan, Bakü-Tiflis-Erzurum, Güney Gaz Koridoru ve bileşenleri TANAP ve TAP gibi stratejik enerji altyapı projelerini geliştirmek, böylece üye devletlerin talebini karşılamak, Avrupa ve küresel enerji güvenliğine katkıda bulunmak, vizyon belgesinde enerji alanında ortaya konulan hedeflerden olmuştur. Ekolojik gelişmelerde ortaya çıkan zorluklar ile refahın bağlantılı olduğunu göz önünde bulundurarak temiz/yeşil enerji için üye devletler arasında ortak yatırımlar, bilgi ve deneyim alışverişi yoluyla işbirliğini sağlama hedefinin ağırlığı bu yılki devlet başkanları zirvesinin yeşil teknolojiler başlığı altında toplanmasına yansımıştır. Enerji Bakanlarının 24 Şubat 2021 tarihinde düzenlenen toplantısının sonuçları doğrultusunda, devlet başkanları, zirvede yenilenebilir enerjide işbirliğine ilişkin öneriler geliştirilmesini teşvik ettiklerini açıklamışlardır.

Türk Devletleri Teşkilatının Avrasyada güven, iyi komşuluk ve işbirliği ortamı yaratması için bölgesel aktörlerle koordinasyon içerisinde olması da önem arz etmektedir. Bu doğrultuda uluslararası ve bölgesel kuruluşlar ve üçüncü ülkelerle işbirliğini geliştirmek, BM ve organları, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AİGK) ile kurumsal ilişkileri güçlendirmek ve Avrupa Birliği (AB), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ), Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) ve Visegrad Grubu dahil, ilgili bölgesel kuruluşlar ile yeni ortaklık ilişkileri kurma hedefi ortaya konulmuştur. Macaristan'ın Türk Devletleri Teşkilatı ve Visegrad Grubu'nun (V4) ortak Devlet Başkanları Zirvesi'ni toplama önerisi, Kırgızistan Devlet Başkanının bölgeler arası Orta Asya + Güney Kafkasya platformunun kurulması önerisi bu doğrultuda önemlidir.

Afganistan faktörünü hesaba katmadan güvenliğe ve bölgesel ekonomik süreçlere ilişkin bir gündem oluşturulabilmesi elbette mümkün değildir. Bu doğrultuda, 27 Eylül 2021'de

gerçekleştirilen Afganistan konulu Dışişleri Bakanları olağanüstü zirvesinde üye devletler Afganistanda temel insan haklarını koruyan kapsayıcı ve temsili bir siyasi sistemi desteklediklerini vurgulamış, Afganistan halkı için kapsamlı yardım sağlanmasına yönelik çabaları desteklediklerini bildirmişlerdir.

Vizyon belgesinde ele alınan önemli konulardan diğerleri sağlık, tarım, turizm, gümrük, bilgi ve iletişim teknolojileri, enformasyon ve medya, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği, diaspora, eğitim, bilim ve kültür, insani konularda yardım ve kalkınma alanında işbirliği olmuştur. Bu doğrultuda devlet başkanları zirvesinde, Türk Dünyasında kurumsal işbirliği, üçüncü taraflarla işbirliği, halkla arasında işbirliği, politika, güvenlik, ekonomik ve sektörel işbirliği konularında elde edilen ilerlemeler kaydedilmiş ve vizyon belgesinde ortaya konulan hedeflere yönelik verilen talimatlar yer almıştır. Türk Devletleri Teşkilatı ortak Türk kimliğinin kültürel zenginlik kaynağı olarak teşvik edilmesinin, ulusal kültür, eğitim ve gençlik politikalarının daha fazla uyumlaştırılmasının sağlanmasının yanında üye devletler arasındaki işbirliğinin genişlemesi ve derinleşmesi aracılığı ile Avrasya entegrasyon sürecinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

[1] Түркістан облысында «TURANSEZ» арнайы экономикалық аймағы құрылады, K azinform, 11 Kasım 2021, https://lenta.inform.kz/kz/turkistan-oblysynda-turansez-arnayy-ekonomikalyk-aymagy-kurylady_a3860991

Yazar Hakkında :

Gülperi Güngör, 2015 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2020 yılında ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü [] yüksek lisans derecesini almıştır. Ocak 2020 [] katılmıştır. Güngör, Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde doktor adaydır. Mart 2025 sonrasında doktora çalışmasını yürütmek üzere Sheffield Üniversitesi'nde bulunan Güngör, AVİM'de Gayrimükim Uzman

olarak görev yapmaya başlamıştır.

Atıfta bulunmak için: GÜNGÖR, Gülperi. 2026. "DERİNLEŞEN İŞBİRLİĞİ: TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 60. Kasım 18. Erişim Mayıs 25, 2026. <https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/DERINLESEN-ISBIRLIGI-TURK-DEVLETLERI-TESKILATI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

